

Republica Moldova
Curtea Supremă de Justiție

DECIZIE

19 februarie 2014

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecători

Valeriu Doagă
Sveatoslav Moldovan, Iuliana Oprea

judecând recursul declarat de avocatul Coban Igor în interesele lui Trinca Evghenia, Covșarova Maria și Didenco Anna,

în pricina civilă la cererea de chemare în judecată a lui Grigor Andrei împotriva Consiliului raional Glodeni, Primăria s. Fundurii Vechi, r-l Glodeni și Ministerul Finanțelor al RM privind constatarea faptului care are valoare juridică și încasarea contravalorii averii confiscate în timpul represiunilor politice, a venitului ratat și a prejudiciului moral și la cererea depusă de Maria Covșarov, Evghenia Trinca și Anna Didenco împotriva Consiliului raional Glodeni, Primăriei s. Fundurii Vechi, r-l Glodeni și Ministerul Finanțelor al RM cu privire la încasarea prejudiciului moral,

împotriva încheierii Curții de Apel Bălți din 09 decembrie 2013, prin care a fost respinsă cererea de repunere în termen și a fost restituită cererea de apel ca depusă tardiv,

C O N S T A T Ă :

La 31 octombrie 2006, Grigor Andrei a depus cerere de chemare în judecată împotriva Consiliului raional Glodeni și Primăria sat. Fundurii Vechi cu privire la încasarea valorii bunurilor confiscate în urma represiunilor politice și repararea prejudiciului moral în suma totală de 10 369 144 lei.

Prin încheierea Judecătoriei Glodeni din 15 decembrie 2006, în proces a fost atras în calitate de pârît și statul Republicii Moldova în persoana Ministerului Finanțelor al RM.

În cadrul dezbaterilor judiciare Covșarov (Grigor) Maria la fel a depus cererea de chemare în judecată împotriva Consiliul raional Glodeni, Primăria satului Fundurii Vechi, r-l Glodeni și Ministerul Finanțelor al RM cu privire la repararea prejudiciului moral în mărime de 2 500 000 lei.

Ulterior, Trinca (Grigor) Eugenia la fel a depus cerere de chemare în judecată împotriva Consiliul raional Glodeni, Primăria satului Fundurii Vechi, r-l Glodeni și Ministerul Finanțelor al RM cu privire la repararea prejudiciului moral în mărime de 2 500 000 lei, indicând aceleași motive.

Ulterior, Didenco (Grigor) Ana la fel a depus cerere de chemare în judecată împotriva Consiliul raional Glodeni, Primăria sat. Fundurii Vechi, r-l Glodeni și Ministerul Finanțelor al RM cu privire la repararea prejudiciului moral în mărime de 2 500 000 lei, indicând aceleași motive.

În cadrul examinării cauzei, la 20 martie 2008, Grigor Andrei a depus cerere suplimentară prin care a solicitat constatarea faptului care are valoare juridică, și anume faptul că la situația din 13 iunie 1941 părinții săi Grigor Chiril și Grigor Ustinia au deținut în proprietate bunuri imobile în valoare de 4 733 563 lei.

Prin hotărârea Judecătoriei Glodeni din 31 martie 2008, a fost anulată decizia nr. 2/1-1 din 03 martie 2008 cu privire la examinarea cererii a lui Grigor Andrei despre recuperarea valorii bunurilor confiscate.

Prin decizia Curții de Apel Bălți din 20 mai 2008, a fost admis apelul declarat de Președintele raionului Glodeni, casată hotărârea primei instanțe și restituită pricina la rejudecare în prima instanță.

Prin încheierea Judecătoriei Glodeni din 08 decembrie 2008 cererea lui Grigor Andrei cu privire la încasarea costului averii confiscate în urma represiunilor politice și deportării în sumă de 4 733 563 lei a fost scoasă de pe rol din motivul nerespectării procedurii prealabile de soluționare a pricinii pe cale extrajudiciară.

Prin hotărârea Judecătoriei Glodeni din 08 decembrie 2008 au fost respinse acțiunea înaintată de Grigor Andrei cu privire la încasarea venitului ratat și a prejudiciului moral și acțiunile înaintate de Covșarov (Grigor) Maria, Trinca (Grigor) Evghenia și Didenco (Grigor) Anna cu privire la recuperarea prejudiciului moral ca fiind neîntemeiate.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 24 februarie 2009 a fost admis apelul declarat de către Grigor Andrei, Covșarov Maria, Trinca Evghenia și Didenco Anna și remisă pricina la rejudecare în prima instanță.

Prin hotărârea Judecătoriei Glodeni din 04 august 2009, acțiunea a lui Grigor Andrei a fost admisă parțial și încasat din bugetul de stat al Republicii Moldova în beneficiul lui Grigor Andrei 1 145 544 lei cu titlu de prejudiciul material și 7 254 lei cu titlu de cheltuieli de judecată pentru asistență juridică, iar în total 1 152 798 lei cu eşalonarea achitării ei pe un termen de cinci ani în sume anuale egale a câte 230 559,6 lei, în rest acțiunea a fost respinsă ca neîntemeiată.

Prin aceiași hotărâre acțiunile înaintate de Covșarov Maria, Trinca Evghenia și Didenco Ana au fost respinse ca neîntemeiate.

Prin decizia Curții de Apel Bălți din 26 ianuarie 2010, au fost admise apelurile declarate de Grigor Andrei și Ministerul Finanțelor al RM, casată hotărârea primei instanțe și remisă pricina la rejudecare în prima instanță.

Prin încheierea Judecătoriei Glodeni din 09 februarie 2010, au fost conexe într-un singur proces pricinile civile la cererea de chemare în judecată ale lui Grigor Andrei, Covșarov Maria, Evghenia Trinca și Anei Didenco împotriva Consiliului raional Glodeni, Primăriei satului Fundurii Vechi, raionul Glodeni și Ministerului Finanțelor al RM cu privire la încasarea valorii averii confiscate în rezultatul represiunilor politice, a venitului ratat și a prejudiciului moral.

În cadrul examinării cauzei Grigor Andrei a depus cererea cu privire la modificarea și concretizarea cerințelor, prin care a solicitat constatarea faptului confiscării de la părinții săi a bunurilor aflate în proprietate în scopul restabilirii drepturilor încălcate pe parcursul anilor, în rest susținând pretențiile înaintate anterior.

Prin hotărârea Judecătoriei Glodeni din 29 decembrie 2011, acțiunea lui Grigor Andrei a fost admisă parțial și constatat faptul confiscării averii familiei lui Grigor Chiril la 13 iunie 1941 în urma represiunilor politice, averea care a rămas în posesiunea administrației publice locale din satul Fundurii Vechi, r-l Glodeni cu

confirmarea listei averii confiscate, încasat în mod solidar din contul bugetului de stat, gestionat de către Ministerul Finanțelor al RM și din contul bugetului raional Glodeni, gestionarul cărui este Consiliul raional Glodeni, în beneficiul lui Andrei Grigor valoarea bunurilor confiscate în rezultatul represiunilor politice sub formă de compensație bănească în sumă de 1 025 544 lei cu eșalonarea achitării acesteia pe un termen de cinci ani în sume anuale egale a câte 205 108,80 lei, restul cerințelor a lui Grigor Andrei au fost respinse ca neîntemeiate.

Prin aceeași hotărâre cerințele Mariei Covșarov, Eugeniei Trinca și Anei Didenco cu privire la recuperarea prejudiciului moral au fost respinse ca neîntemeiate.

Prin decizia Curții de Apel Bălți din 16 noiembrie 2012, au fost admise apelurile declarate de Ministerul Finanțelor al RM și Consiliul raional Glodeni, casată hotărârea primei instanțe și remisă pricina la rejudecare în prima instanță.

În cadrul rejudecării cauzei, Grigor Andrei a depus cerere de concretizare a pretențiilor din cererea de chemare în judecată, solicitând încasarea prejudiciului material din contul pîrîților ce reprezintă costul averii confiscate și anume: costul bunurilor confiscate în mărime de 970 562 lei, costul pămîntului confiscat în mărime de 600 000 lei și venitul ratat de pe pămîntul confiscat în mărime de 6337600 lei, iar în total suma de 7 908 162 lei, recuperarea prejudiciului moral din contul pîrîților în mărime de 2 500 000, cât și compensarea cheltuielilor de judecată în sumă de 12 189,51 lei.

Prin hotărârea Judecătoriei Glodeni din 08 aprilie 2013, acțiunea a lui Grigor Andrei a fost admisă parțial și încasat în mod solidar de pe contul bugetului de stat, gestionat de către Ministerul Finanțelor al RM și de pe contul bugetului raional Glodeni, gestionarul căruia este Consiliul raional Glodeni, în beneficiul lui Andrei Grigor valoarea bunurilor confiscate în rezultatul represiunilor politice sub formă de compensație bănească în sumă de 970 562 lei cu eșalonarea achitării ei pe un termen de cinci ani în sume anuale egale de câte 194 112,40 lei, restul pretențiilor înaintate de Grigor Andrei au fost respinse ca neîntemeiate.

Prin aceeași hotărâre au fost respinse cerințele Mariei Covșarov, Evgheniei Trinca și Anei Didenco cu privire la recuperarea prejudiciului moral ca neîntemeiate și încasat în mod solidar de pe contul bugetului de stat, gestionat de către Ministerul Finanțelor al RM și de pe contul bugetului raional Glodeni, gestionarul căruia este Consiliul raional Glodeni în beneficiul lui Andrei Grigor cheltuielile de judecată în sumă de 12 254,91 lei.

Prin încheierea Judecătoriei Glodeni din 04 iunie 2013, a fost corectată eroarea evidentă de calcul din hotărârea Judecătoriei Glodeni din 08 aprilie 2013, prin indicarea în textul dispozitivului în paranteze în textul scris cu litere a (nouă sute șaptezeci mii cinci sute șaptezeci și doi) lei și în textul unde se dispune eșalonarea pe termen de cinci ani corect urmînd a fi indicat (una sută nouăzeci și patru mii una sută doisprezece) lei, 40 bani.

Prin decizia Curții de Apel Bălți din 09 iulie 2013, au fost admise apelurile declarate de către Grigor Andrei, Consiliul raional Glodeni și Ministerul Finanțelor al RM, casată hotărârea primei instanțe în partea admiterii pretențiilor înaintate de Grigor Andrei și emisă în partea dată o nouă hotărâre prin care pretențiile a lui Grigor Andrei au fost admise parțial, constatat faptul confiscării averii familiei Grigor în rezultatul represiunilor politice în următoarea componență: casa de locuit – una, oi – o sută bucăți, porcine – 30 bucăți, vite cornute mari (vacii) – 2 bucăți,

căi – 3 bucăți și încasat din contul bugetului de stat prin intermediul Ministerului Finanțelor al RM prin transferul către bugetul Consiliului raional Glodeni în beneficiul lui Andrei Grigor 220798 lei și cheltuieli de judecată în sumă de 12254,91 lei, în rest hotărîrea primei instanțe a fost menținută.

La 16 iulie 2013, Ministerul Finanțelor al RM a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitînd admiterea acestuia, casarea deciziei instanței de apel și hotărîrii primei instanțe, cu emiterea unei noi hotărîri prin care pretențiile de ordin pecuniar față de Ministerul Finanțelor al RM de respins.

La 06 septembrie 2013, Grigor Andrei, la fel a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitînd admiterea acestuia, casarea deciziei instanței de apel în partea respingerii pretențiilor înaintate de Grigor Andrei cu menținerea în această parte a hotărîrii primei instanțe și pronunțarea unei noi hotărîri în partea ce privește extinderea pretențiilor în apel cu încasarea prejudiciului material ce reprezintă costul averii confiscate și anume: costul bunurilor confiscate în mărime de 1110668 lei, costul pămîntului confiscat în mărime de 600000 lei și venitul ratat de pe pămîntul confiscat în mărime de 6337600 lei, iar în total suma de 7908162 lei, constatarea faptului confiscării averii familiei Grigor în rezultatul represiunilor politice, recuperarea prejudiciului moral în mărime de 2500000 lei și a cheltuielilor de judecată în mărime de 12254,91 lei și a cheltuielilor în instanța de apel în mărime de 193,40 lei.

La data de 03 octombrie 2013 din partea Judecătoriei Glodeni a parvenit un demers prin care se solicită ridicarea cauzei de la examinare în legătură cu depunerea întîrziat a cererii de apel din partea apelanților Trinca Evghenia, Covșarov Maria și Didenco Anna și expedierea pricinii în Curtea de Apel Bălți pentru examinarea apelului menționat.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 16.10.2013, a fost dispusă ridicarea de la examinare în ordine de recurs în pricina civilă la cererea de chemare în judecată a lui Grigor Andrei împotriva Consiliului raional Glodeni, Primăria satului Fundurii Vechi raionul Glodeni și Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova privind constatarea faptului care are valoare juridică și încasarea contravalorii averii confiscate în timpul represiunilor politice, a venitului ratat și a prejudiciului moral și la cererea depusă de Maria Covșarov, Evghenia Trinca și Ana Didenco împotriva Consiliului raional Glodeni, Primăriei satului Fundurii Vechi, raionul Glodeni și Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova cu privire la încasarea prejudiciului moral și remisă la Curtea de Apel Bălți pentru examinarea apelului declarat de către Maria Covșarov, Evghenia Trinca și Ana Didenco.

În cadrul judecării cererii de apel declarat de către Maria Covșarov, Evghenia Trinca și Ana Didenco, avocatul acestora Igor Coban, a înaintat cerere de repunere în termenul de apel.

În motivarea cererii în cauză, solicitantul a invocat faptul că apelanții locuiesc pe teritoriul altor state, iar după excluderea posibilității de reprezentare în bază de procură, au depus cerere de examinare în lipsă. Deoarece nu au participat la examinarea litigiului, cu hotărîrea Judecătoriei Glodeni din 08.04.2013 nu au luat cunoștință și de la instanță nu au primit-o, iar ulterior au aflat despre aceasta de la fratele lor și au formulat împuterniciri avocatului Igor Coban.

Prin încheierea Curții de Apel Bălți din 09 decembrie 2013, cererea apelanților de repunere în termen a apelului a fost respinsă, iar apelul a fost restituit apelanților ca fiind depus tardiv.

Pentru a hotărî astfel, instanța de apel a indicat prevederile art. 116 și 362 alin. (1) CPC, menționînd că apelanții nu au prezentat nici un motiv întemeiat de repunere în termen.

Considerînd ilegală încheierea instanței de apel, la 20 decembrie 2013, avocatul Coban Igor în interesele lui Trinca Evghenia, Covșarova Maria și Didenco Anna, a contestat-o cu recurs, solicitînd admiterea recursului, casarea încheierii Curții de Apel Bălți din 09 decembrie 2013, repunerea în termenul de apel și trimiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel.

În motivarea cererii de recurs recurenții au invocat că Grigor Andrei este parte pe dosar de sinestătătoare și nu poate fi reprezentantul lui Trinca Evghenia, Covșarova Maria și Didenco Anna, cărora nu le-a fost expediată copia hotărîrii din 08.04.2013.

Au mai susținut că cererea de examinare în lipsă nu scutește instanța de obligativitatea de a le expedia copia hotărîrii.

Mai indică că au făcut cunoștință cu hotărîrea contestată la 29.08.2013 prin intermediul avocatului și astfel s-au încadrat în termenul de 30 zile prevăzut la art. 116 alin. (4) CPC.

Grigor Andrei a depus referință pe maginea recursului declarat, prin care a solicitat admiterea acestuia în sensul formulat.

Potrivit art. 426 alin. (3) CPC, recursul împotriva încheierii se examinează în termen de 3 luni într-un complet din 3 judecători, pe baza dosarului și a materialelor anexate la recurs, fără examinarea admisibilității și fără participarea părților.

Studiind materialele dosarului în raport cu criticile invocate în recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ consideră recursul întemeiat și pasibil de a fi admis din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 427 lit. b) CPC, instanța de recurs, după ce examinează recursul împotriva încheierii, este în drept să admită recursul și să caseze integral sau parțial încheierea, restituind pricina spre rejudecare.

Încheierea recurată este adoptată în contradicție cu normele de drept procedural care reglementează acțiunile instanței la acea fază a procesului și cu aprecierea incompletă și eronată a probelor și circumstanțelor cauzei – motiv pentru care de către Colegiu este considerată ilegală și neîntemeiată.

Potrivit art. 369 alin. (1) lit. b) CPC, instanța de apel restituie, printr-o încheiere, cererea dacă apelul a fost depus în afara termenului legal, iar apelantul nu solicită repunerea în termen sau instanța de apel a refuzat să efectueze repunerea în termen.

Pornind de la prevederile normei de drept menționate, Colegiul conchide că instanța de apel ilegal a restituit cererea de apel apelantelor Trinca Evghenia, Covșarova Maria și Didenco Anna, or, acestea au depus cerere de repunere în termenul de atac cu apel, însă neîntemeiat a fost respinsă.

În conformitate cu prevederile art. 362 alin. (1) și (3) CPC, termenul de declarare a apelului este de 30 de zile de la data pronunțării dispozitivului hotărîrii, dacă legea nu prevede altfel. Repunerea în termenul de apel se face de către instanța de apel în cazurile și în ordinea prevăzute de art. 116.

Potrivit art. 116 alin. (1) și (3) CPC, persoanele care, din motive întemeiate, au omis termenul de îndeplinire a unui act de procedură pot fi repuse în termen de

către instanță. La cererea de repunere în termen se anexează probele ce dovedesc imposibilitatea îndeplinirii actului.

Analizînd circumstanțele speței prin prisma normelor de drept evocate, Colegiul conchide că recurentele au demonstrat prin înscrieri probatoare imposibilitatea depunerii cererii de apel în termen. Or, aflîndu-se în afara țării, acestora nu li-a fost înmînată hotărîrea instanței de fond.

Potrivit art. 236 alin. (4) CPC, participanții care nu au fost prezenți la pronunțarea dispozitivului hotărîrii primesc copia hotărîrii în decurs de 5 zile.

Astfel, după cum rezultă din materialele cauzei, Trinca Evghenia, Covșarova Maria și Didenco Anna au înaintat instanței de fond cereri de examinare a cauzei în lipsa lor, din motivul imposibilității venirii în țară (f.d. 38-40, vol. IV).

Prin urmare, la pronunțarea dispozitivului hotărîrii din 08.04.2012, Trinca Evghenia, Covșarova Maria și Didenco Anna nu au participat și, respectiv, instanța de fond urma, potrivit prevederilor art. 236 alin. (4) CPC, să le înmîne copia hotărîrii în cauză.

Însă, la materialele dosarului lipsesc dovezi de înmînare a hotărîrii Judecătorei Glodeni din 08.04.2013.

În același timp, potrivit art. 236 alin. (5) CPC, instanța de judecată va întocmi hotărîrea integrală dacă:

a) participanții la proces, în termen de 30 de zile de la pronunțarea dispozitivului hotărîrii, solicită în mod expres acest lucru. Termenul de 30 de zile este un termen de decădere;

b) participanții la proces, în termen de 30 de zile de la pronunțarea dispozitivului hotărîrii, depun cerere de apel;

c) hotărîrea judecătorească urmează să fie recunoscută și executată pe teritoriul altui stat.

În speță, la 08.04.2013, avocatul Igor Coban a solicitat, în interesele lui Grigor Andrei, redactarea hotărîrii ((f.d. 100, vol. IV).

Potrivit art. 236 alin. (8) CPC, hotărîrea integrală se remite participanților la proces în termen de 5 zile.

Astfel, în materialele cauzei la fel nu se regăsesc dovezi de înmînare a hotărîrii integrale participanților la proces care au lipsit la pronunțarea dispozitivului, în speță Trinca Evghenia, Covșarova Maria și Didenco Anna.

În atare împrejurări, Colegiul conchide că motivul invocat de recurente și anume neînținerea hotărîrii adoptate, în situația în care nu au fost prezente la adoptarea acesteia, este unul întemeiat în vederea repunerii în termenul de declarare a apelului.

Or, anume acest motiv a fost invocat în motivarea cererii de repunere în termen și nu faptul aflării peste hotare, așa cum a constatat instanța de apel.

Mai mult ca atât, eronat a menționat instanța de apel și faptul că apelantele n-au indicat dala la care au făcut cunoștință cu hotărîrea în cauză, deoarece în cererea de repunere în termen acestea expres menționează că Trinca Evghenia și Covșarova Maria au aflat despre hotărîrea Judecătorei Glodeni la 29.08.2013, iar Didenco Anna la 09.09.2013 (f.d. 270, vol. IV).

Totodată, concluzia instanței de apel despre buna-credință a fratelui apelantelor-recurente Grigor Andrei, care urma să comunice surorilor sale despre adoptarea hotărîrii în speță, nu poate fi pusă la baza soluției de respingere a cererii de repunere în termen. Or, obligația expresă de a înmîna copia hotărîrii îi revine

instanței de judecată, iar neonorarea acestei obligații nu poate fi pusă pe seama unui participant care este și rudă cu participanții lipsă, chiar și prin prisma comportamentului acestuia de bună-credință.

De altfel, Curtea Europeană a relatat în practica sa constantă că revine în primul rând instanțelor interne să decidă asupra repunerii în termenul de introducere a căii ordinare de atac, dar ele nu se bucură de o marjă de apreciere nelimitată. Instanțele sunt obligate să indice motivele pentru care au acceptat repunerea în termen. Un asemenea motiv ar putea fi, spre exemplu, necomunicarea hotărârii luate în proces de către autoritățile competente ale statului.

Pornind de la circumstanțele menționate supra, Colegiul conchide asupra necesității casării încheierii Curții de Apel Bălți din 09.12.2013, prin care a fost respinsă cererea de repunere în termen și restituită cererea de apel apelantelor, pentru a nu admite încălcarea dreptului la o cale de atac și pentru a evita orice atingere adusă însăși substanței dreptului la un tribunal și cauza urmează a fi restituită la Curtea de Apel Bălți pentru examinarea apelului depus de Trinca Evghenia, Covșarova Maria și Didenco Anna în fond.

Colegiul notează că, o astfel de soluție este compatibilă cu respectarea garanțiilor unui proces echitabil, în sensul articolului 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

Ținând cont de cele expuse și în temeiul art. 427 lit. b) CPC al RM, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție,

DECIDE:

Se admite recursul declarat de avocatul Coban Igor în interesele lui Trinca Evghenia, Covșarova Maria și Didenco Anna.

Se casează încheierea Curții de Apel Bălți din 09 decembrie 2013 și se remite cauza la Curtea de Apel Bălți pentru examinarea apelului depus în fond.

Decizia este irevocabilă din momentul emiterii.

Președintele ședinței,
Judecătorul

Valeriu Doagă

Judecători

Sveatoslav Moldovan

Iuliana Oprea